

Az állami gazdaságok 1975. évi erdőgazdálkodási bemutatója Szolnok megyében

Immár rangos hagyománnyá vált, hogy az Állami Gazdaságok Országos Központja évente — más-más vidéki főosztálya körzetében — erdőgazdálkodási bemutatót rendez. Ezek a bemutatók természetesen mindenekelőtt az állami gazdaságokban felmerült erdészeti feladatokról, az itt folytatott erdészeti tevékenységről és ennek eredményeiről kívánnak képet adni, a megfelelő tanulások egyidejű leszűrésével és a tapasztalatok közrebecsátásával. Mindezekon túlmenően azonban jóval távolabbra mutató és elmélyültebb elemzésekre ösztönző alkalmaik ezek a rendezvények, hiszen ráirányítják a figyelmet a fejlett nagyüzemi mezőgazdálkodás keretében, a racionális területhasznosítással, az üzemszervezési, valamint az eredményesebb gazdálkodási következményekkel kapcsolatosan előálló erdészeti feladatokra. Az állami gazdaságokban összpontosult szellemi és anyagi kapacitás, a gazdálkodás szervezésének és technológiájának állandó fejlesztésére törekvő szemlélet egyúttal az erdészeti feladatok megoldásában is mindig a korszerűbb, racionálisabb módszerek kialakításának az igényét veti fel, egyben jelentősen hozzá is járul ahhoz, hogy ez az igény minél nagyobb mértékben, minél gyorsabb ütemben kielégíthető legyen.

Az 1975. évi erdőgazdálkodási bemutatóra július 3—4-én került sor Szolnok megyében, a Jászsági, a Tiszasülyi, a Törökszentmiklósi és a Középtisza Állami Gazdaság területén. Olyan körzetben tehát, amely régtől fogva jellegzetesen és hagyományosan mezőgazdasági táj, nem is olyan régen még az ország leg-

1. ábra. Erdeifenyő-feketefenyő telepítés óriásnyár előhasználati állománnyal a Jászberényi AG-ban, homoktalajon

2. ábra. Hét éves óriásnyáras telepítés a Tiszasülyi AG-ban, mélyben sós réti talajon

inkább fátlan megyéje volt, ennek folytán erdészeti, de különösen a mezőgazdasággal kapcsolatos fásítási hagyományokkal, tapasztalatokkal alig rendelkezik. Mindezek mellett a szikes talajok egyik legjelentősebb magyarországi előfordulási helyeként rendkívül változatosak és sok esetben kedvezőtlenek a talajadottságok is. *A mostohább természeti adottságokat viszont éppen a korszerű agrotechnikai módszereknek az erdőgazdálkodási gyakorlatba való bevitelével igyekeznek ellensúlyozni az állami gazdaságok.*

Az állami gazdaságoknak Szolnok megye erdészeti viszonyaiban betöltött szerepe és adott lehetőségei jól érzékelhetők abból, hogy amíg a megye erdősültsége 3,6%, a megyében működő állami gazdaságokban az átlagos erdősültség foka 4,3%. Különösen a IV. ötéves tervidőszakban volt jelentős a fejlődés: 534 ha cellulóznýár és 322 ha új erdősítés-fásítás telepítésével 1,3%-kal emelkedett az erdősültségük. Az erdőterület kiterjedése 1975-ben elérte a 2355 ha-t (ebből 764 ha cellulóznýaras). Hozzá kell azonban tenni, hogy ez — a gazdaságok saját megítélése szerint — messze elmarad még a lehetséges és szükséges mértéktől, és így a jövő erdősítési feladatai máris nyilvánvalóak. A távlati fejlesztési tervekben a Szolnok megyei állami gazdaságok további 1146 ha erdő telepítését irányozták elő. Ezeknél az erdőtelepítéseknél elsődlegesen a környezetvédelmi, valamint a dolgozók pihenését, kikapcsolódását szolgáló nézőpontok, és csupán 390 ha erdő telepítésénél szerepel elsődleges rendeltetésként a fatermesztési funkció. Megkülönböztetett figyelmet fordítottak már eddig is a gazdasági központok, majorok, állattenyésztő telepek, lakótelepek zöldövezeti fásítására, parkosítására, a jövőben pedig el akarják érni, hogy az állami gazdaságok ilyen tekintetben is mintagazdaságai legyenek a megyének.

Bár a bemutatók zöme a nyárfatelepítéshez kapcsolódott, témákban mégis nagyon gazdag és változatos programot kaptak a résztvevők. A Jászsági Állami Gazdaságban óriás nyáras, 'I—214' olasz nyáras, akácos-óriásnyáras, erdeifenyves, feketefenyves erdőtelepítések, majorfásítás, vegyszeres gyomirtás, műtrágyázás kezelések, a Tiszasülyi Állami Gazdaság területén 'I—214' olasz nyáras, óriás nyáras cellulóznýaras telepítések, ugyanitt a telepítési hálózattal és a nyesséssel kapcsolatos technológiai kérdések, majorfásítás, a Törökszentmiklósi Állami Gazdaságban sertéslelepi higrágya hasznosító cellulóznýaras telepítés, majorfásítás, végül a Középtiszai Állami Gazdaság egyik kerületi majorjának a fásítása, parkosítása, ugyanitt vadkacsa- és fácántenyésztő telep szerepelt a kétnapos bemutató programjában.

A bemutatott erdők és fásítások — a megyei adottságoknak megfelelően — szinte kivétel nélkül fiatal, többnyire az 1970-es években kivitelezett telepítések. Ezért a résztvevők nem annyira a meghívóban ígért erdőgazdálkodási, hanem elsősorban erdőtelepítési és ezzel kapcsolatos technológiai bemutatót kaptak. A programot befejező értékelő megbeszélésen azonban szóba kerültek mindazok a kiterjedtebben értelmezett erdőgazdálkodási feladatok is, amelyek az állami gazdaságokban országsszerte jelentkeznek, és így a rendezvény ténylegesen is az állami gazdaságok országos erdőgazdálkodási tanácskozása volt. A rendezvény nagy eredményeként kell értékelnünk, hogy bátran, kendőzés nélkül megmutatták a kevésbé eredményes, esetleg éppen kifogásolható munkákat is; saját maguk és mások okulására, illetve a helyes tennivalók megvitatása érdekében.

Az erdősítések gondos előkészítésről és kivitelezésről tanúskodnak valamilyeni megtekintett bemutató helyen. Mégis kifogásolni kell, hogy a fajajmegválasztás nem mindig alkalmazkodott a termőhelyi adottságokhoz, még az utóbbi idők erdősítéseiben is túlteng a nyár aránya. *Amennyire helyeselni lehet*

3. ábra. Négy éves olasznyáras a Tiszasülyi ÁG-ban műtrágyázással és öntéssel

a megfelelő termőhelyeken a mezőgazdasági üzemek keretei közé nagyon jól beilleszthető nyárfatelepítéseket, annyira hiányolni kell az itteni korlátozott értékű termőhelyi adottságok (pl. szikesség) mellett a kocsányos tölgyet. Bármennyire a nagy területeken egységes jellegű célállományok telepítésére ösztönöznek is a technológiai és a szervezési előnyök és kívánalmak, a termőhely okszerű hasznosítása céljából, valamint az esetleges nyárfatemetők elkerülése érdekében esetenként vállalni kell bizonyos — még ésszerűen elviselhető — területi elaprózódást is, illetve a kocsányos tölgy, esetenként pedig a fehérfűz nagyobb terjedelmű telepítését. Éppen ilyen nézőpontból viszont kedvező benyomást keltek a jászági homokon látott akác, erdeifenyő és feketefenyő erdőtelepítések.

Bár a nyártelepítési hálózat optimalizálása tekintetében már — kis eltérésekkel — évekkel ezelőtt nagyjából kialakult az álláspont, még mindig előfordult — igaz, csak kivételként — rendkívül sűrű, $2,5 \times 2,5$ m hálózatu 'I—214' olasz nyár telepítés, ami 1973-ban már szakmai hibának mondható. Ügyszinten vitatható az 1—2 éves nyárasok évenkénti nyesesének az indokoltsága, amikor is egy-egy nyeses alkalmával nem ritkán csak alig 20—30 cm-rel tolták fel a koronát. Annál megkapóbb az idősebb, 6—8 éves nyárasok jó ápoltsága, a szakszerű, gondos törzsnyesések következményeként kialakult ágtiszta, egységes törzsek tömege. A törzsnyesést egyébként is alapvető fontosságúnak tartják a fakitermelés jövőbeli gépesítéséhez. A várható nagy fatömeg kitermelését ugyanis az állami gazdaságok országosan csak a fakitermelő kombájnok bevezetésével látják megoldhatónak, ezek akadálytalan működése viszont ágtiszta, egyenes, villásodás nélküli törzset tételez fel.

Jó eredményű a szakszerűen és rendszeresen elvégzett öntözés is, amelyre nézve a rizstermelő, tehát öntözésre berendezkedett Tiszasülyi Állami Gazdaság mutatott szép példákat. Szakmai, de tudományos nézőpontból is rendkívül érdekesek azok a kísérleti nyártelepítések, amelyeket a szakosított állattartó telepek hítrágyás szennyvizének az elhelyezése céljából, puffer-területként hoztak létre. Különösen érdekes és értékes tanulságokkal szolgálhat majd a Törökszentmiklósi Állami Gazdaság ilyen nyárasa, amelyet egy komplex hítrágyás szennyvízhasznosító rendszer elemeként telepítettek 1974-ben és 1975-ben.

A trágyázás, illetve a mesterséges tápanyagpótlás egyébként is fontos szerepet játszik az erdőgazdálkodás eredményességének a fokozására irányuló technológiákban, éppen az állami gazdaságoknál természetes, a növénytermesztés

gyakorlatából és eredményeiből adódó technológiai szemlélet velejárájaként. *Általános az erdősítések műtrágyázása, sőt lehetőségeiket felhasználva, különféle új készítményekkel (pl. linzi indítótrágya-tabletta stb.) is végeznek kísérleteket.* Sajnálatos körülmény, hogy sem a kísérleteknek, sem az üzemszerű trágyázásoknak nincs kontrollterületük, így a hatás egzakt módon, egyértelműen és megnyugtatóan nem értékelhető. Az erdei kultúrák, mindenekelőtt azonban a nyarasok trágyázásának a témáját egyébként — nagyon helyeselve — összekapcsolják a fajtaválaszték bővítésére irányuló igénnyel. Ennél szintén a mezőgazdasági növénytermesztés gyakorlatából és tapasztalataiból indultak ki, amikor is alapvető fontosságúnak tartják a céltudatos nemesítő munkát, illetve ennek eredményeként a sok, jó tulajdonságú fajta létrehozását és váltásukat, mindenekelőtt a nyárfatermesztésben. *Nemesítés, nagy fajtaválaszték, tápanyagutánpótlás — ezek azok az alapvető kérdések, amelyekre az állami gazdaságok mindenekelőtt az erdészeti kutatástól kérnek és várnak megoldást.*

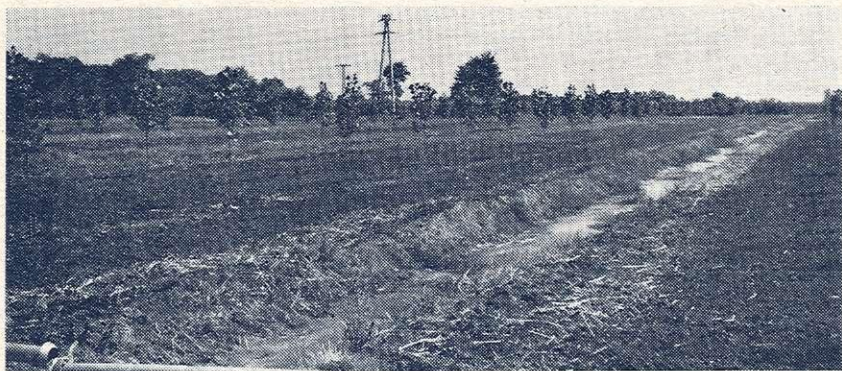
Az erdősítésekben a *vegyszeres gyomirtással* mindenféle kísérleteznek a gazdaságok, sőt sok esetben üzemszerűen alkalmazzák is. Bár az eredmények váltakozóak, figyelemmel az állami gazdaságok nagy felkészültségére és kiterjedt gyakorlatára a vegyszeres gyomirtás terén, bizonyosra vehető, hogy hamarosan sikerrel megoldják ezt a feladatot.

Külön ki kell emelni az üzemi központokban, lakótelepeken, majorokban és az állattartó telepeken látott védelmi és esztétikai rendeltetésű fásításokat. Ezek némelyike már-már tudományos igényű kis botanikuskertként is felfogható, de mindegyikük nagy fajgazdagságú, változatos, szinte művészi igénnyel kialakított környezetdíszítő fásítás, amely az emberekkel való törődés egyik szép és látványos példája.

Mély benyomást tett a figyelmes szemlélőre a szakmai színvonal emelésére irányuló törekvés számos megnyilvánulása. Ezek közül példaképpen megemlítjük, hogy a megyei főosztály a gazdaságokat fásítási szakmai tájékoztatókkal látja el, de ezt a célt szolgálja az erdőgazdálkodási munka rendszeres, átfogó, gazdaságonkénti értékelése is. Így válik érthetővé, hogy a szolnokmegyei mostoha viszonyok között, e munkák hagyománya nélkül is, egy hektár eredményes erdőterületet átlagosan 1,4 ha erdősítéssel hoznak létre az állami gazdaságok. A helyszíni bemutatón szerzett tapasztalatokat és a záró tanácskozáson elhangzottakat az alábbiakban foglalhatjuk össze.

— A mezőgazdasági termelés jelenlegi fejlettségi színvonala, különösen pedig az iparszerű termelési rendszerek gyors térhódítása sürgető szükségszerűségként vetette fel a racionális területhasznosítás erdősítési-fásítási vonatkozású feladatainak a megoldását, lényegesen kitágította az állami gazdaságokban korábban megvolt erdészeti tevékenység körét és jelentőségét. Ez a magyarázata, hogy *az állami gazdaságok agrárszakemberei és vezetői részéről egyre inkább fokozódik az érdeklődés az erdészeti feladatok és megoldásuk iránt.* A megnövekedett erdőtelepítési, állománynevelési, valamint a rövid időn belül szintén rendkívüli mértékben megemelkedő fakitermelési feladatok megoldása, üzemszerű vezetési és üzemviteli kívánalmak egyaránt újszerű, sok esetben különleges igényeket támasztanak az állami gazdaságok erdőgazdálkodása terén. Ezeket az igényeket csakis fejlett, az adottságokhoz és a kívánalmakhoz alkalmazkodóan korszerűsített erdőgazdálkodási technológiák kialakításával és bevezetésével lehet kielégíteni.

— Egyes erdőgazdálkodási — mindenekelőtt erdőtelepítési — technológiák fejlesztéséhez, korszerűsítéséhez előnyös lehetőségeket biztosít az állami gazdaságokban kialakult színvonalas személyi és anyagi kapacitás, továbbá az a

4. ábra. Sertésenyésztő telep szennyvizének hasznosítására berendezett nyártelepítés a Törökszentmiklósi AG-ban

szemléleti háttér, amely a mezőgazdasághoz hasonlóan az erdőgazdálkodás színvonalának az emeléséhez is a tudomány és a technika igénybevételét, és eredményeinek az alkalmazását elengedhetetlennek tartja. Ennek megfelelően éppen az állami gazdaságok vezető mezőgazdasági szakemberei *alapvető jelentőségűeknek tekintik az erdőgazdálkodásban is a nemesítő munkát, ezen keresztül a fajtakérdés, a fajtaválaszték megoldását és kézbentartását, a növedék fokozását tápanyagutánpótlással, a vegyszeres gyomirtás és a növényvédelem kiterjedt alkalmazását, minél magasabb fokú gépesítettséget az erdősítésben, az állománynevelésben és a fakitermelésben.* Az állami gazdaságok agrárszakemberei az erdőgazdálkodás fejlesztését is csak a belterjesség irányában haladva, a belterjesség szellemi és anyagi eszközeinek a felhasználásával tartják megvalósíthatónak, a belterjes mezőgazdasági üzemi keretek közé illeszthetőnek. Ennek megvalósításához messzemenően igénylik — egyebek között — a magyar erdészeti kutatás hathatós segítségét és az eddigieknél jóval szélesebbkörű közreműködését. Másfelől arra való tekintettel, hogy az állami gazdaságokkal karöltve elérhető kutatási és fejlesztési eredmények egyben az egész magyar erdészet fejlesztéséhez is hozzájárulnak, célszerű és kívánatos jobban odafigyelni a kutatás részéről is ezekre az igényekre, és megragadni a kínálkozó lehetőségeket. Különösen áll ez a nyárfanemesítési, valamint egyes telepítési és állománykezelési technológiai kutatásokra (pl. erdei kultúrák trágyázása, vegyszeres gyomirtás, növényvédelem, gépesítés).

— Az állami gazdaságok már eddig is jelentős szellemi és anyagi kapacitást fordítottak az erdőgazdálkodásuk fejlesztését, mindenekelőtt pedig az erdőtelepítések eredményességét elősegítő kísérletezgetésekre. Ismétlődően visszatérő — ezúttal is tapasztalt és észrevételezett — probléma, hogy e kísérletek módszertanilag nem eléggé megalapozottak, az egzaktság több-kevesebb hiánya folytán egyértelműen és megnyugtatóan többnyire nem értékelhetők. Ezért is szükséges a mindkét részről igényelt és előnyös *szoros kutatási együttműködés kialakítása az állami gazdaságok, illetve az Erdészeti Tudományos Intézet között.*

— Az állami gazdaságok jelentős részénél még mindig túlzott mértékben és egyoldalúan a nyárfatelepítés áll előtérben, többek számára még mindig szinte kizárólag a nyárfatelepítés jelenti az erdőgazdálkodást, jöllehet e tekintetben a korábbi években általánosan tapasztalt ilyen szemlélethez képest jelentős

javulás következett be. Nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a földhasználat racionalizálása során beerdősítésre szánt területeknek csak egy kisebb hányada alkalmas erdényes nyárfatermesztésre, és a *fajajmegválasztásnak messzemenően és elkerülhetetlenül a konkrét termőhelyi adottságokhoz kell igazodnia*. Ez egyúttal megkívánja az eddig alkalmazott termőhelyfeltárási módszerek és a tervezés finomítását is.

— Az évenkénti bemutatók sorozata, minden kétséget kizáróan bebizonyította, hogy az állami gazdaságokban az erdősítési-fásítási munka színvonala kiemelkedően jó. Mivel a korábbi években telepített fiatal állományok egyre nagyobb kiterjedésben elérték az állománynevelési kort, sőt egy részük rövidesen és folyamatosan vágéséretté is válik, erősen megnyilvánult a kívánság, hogy az erdőgazdálkodási bemutatók, tanácskozások témája a következő években egyre nagyobb súllyal az állománykezelés, állománynevelés, az elő- és a véghasználatok módozatainak, technológiájának a fejlesztése legyen.

— A mezőgazdasági üzemek keretei között folytatott erdőgazdálkodás fejlesztéséhez szükséges, hogy az üzemi meliorációs tervek — a jelenlegi gyakorlattól eltérően — térjenek ki a fásítási követelményekre és lehetőségekre is, mint a komplex meliorációs rendszer egyik elemére. Ennek hiányában ma nem egy, a meliorációs tervek alapján átrendezett gazdaságban nincs mód fásítás útján való területhasznosítási racionalizálásra e tervek előírásainak sérelme nélkül. Ugyanakkor viszont éppen a *jól összeállított meliorációs tervek lehetnek az alapjai az erdők távlati területi fejlesztésének*, a fajajösszetétel és a fatermés prognosztizálásának. Talán éppen az ilyen komplex meliorációs tervek hiánya is magyarázza, hogy a tanácskozáson nagyon kevés szó esett a távlati koncepciók kialakításáról.

— Kifogásolható, hogy a jelenlegi erdősítési, erdőművelési egységarak nem is teszik lehetővé a fejlettebb, a távlatokban nagyobb hozam érdekében pillanatnyilag nagyobb befektetéseket igénylő technológiák alkalmazását.

— Ezúttal is bebizonyosodott, hogy az állami gazdaságok évenkénti erdőgazdálkodási bemutatói és az azt követő tanácskozások nemcsak nagyon hasznosak, de nélkülözhetetlenek is. Módot nyújtanak ezek a mezőgazdasági szakembereknek és üzemvezetőknek arra, hogy feltárják az erdőgazdálkodásra vonatkozó igényeiket, megismertessék a szakmai és szervezési lehetőségeket, mind-ezekből pedig leszűrhesék a saját magukra háruló tennivalókat is. Ugyanakkor az állami gazdaságokban szakmailag többé-kevésbé magukra hagyottan dolgozó erdész szakemberek számára ezek a rendezvények felbecsülhetetlen értékű tapasztalatszerzési, ismeretgyarapítási, szakmai fejlődési lehetőségeket nyújtanak. Ezúttal is rá kell azonban mutatni, hogy a szakmai önképzésnek, fejlődésnek ez csak egyik eszköze. *A szakmai ismeretanyag továbbításának, ill. átvételének nélkülözhetetlen eszköze éppen az ilyen viszonylagos szakmai elszigeteltségben a szakirodalom állandó figyelemmel kísérése és alapos tanulmányozása*. A kívülállóban ezeknek a rendezvényeknek a tapasztalatai azt a gyanút keltik, hogy a szakirodalom ismerete és hatékonysági foka távolról sem általános, ill. kielégítő. Ennek a hiányosságnak a felszámolása, ehhez a maximális lehetőségek megteremtése az állami gazdaságok vezetői számára fontos szervezési feladat, egyben hatékony hozzájárulás erdőgazdálkodásunk színvonalának a fejlesztéséhez.

Az 1975. évi erdőgazdálkodási bemutatón látottak, hallottak ismételtlen meggyőzték a kívülálló részvevőket arról, hogy az állami gazdaságok erdőgazdálkodási színvonala töretlenül egyre emelkedő, a fejlett mezőgazdasági termelési technológiákból, rendszerekből kisugárzó szemlélet áthatja erdőgazdálkodásfejlesztési törekvéseiket is.